KEHA-keskus

Asiantuntijalausunto KEHA/31507/2024

6.5.2024

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, kuuleminen 8.5.2024

KEHA-keskuksen lausunto VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) kirjanpitoyksikköön kuuluvat ELY-keskukset, TE-toimistot ja KEHA-keskus. KEHA-keskus perustettiin vuonna 2015 osana hankekokonaisuutta, jonka avulla ELY-keskukset ja TE-toimistot varmistivat hyvän asiakaspalvelun jatkumisen samalla, kun ne joutuivat sopeutumaan merkittävästi ja nopeasti väheneviin toimintamenomäärärahoihinsa. KEHA-keskus on vuodesta 2015 alkaen systemaattisesti edistänyt ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimintojen tehostamista. Yhtenäistämällä prosesseja, keskittämällä palveluja ja toimintoja, panostamalla sähköiseen asiointiin ja digitalisaatioon sekä toimitilajärjestelyllä on saatu aikaan merkittäviä tuottavuushyötyjä ja säästöjä.

Julkisen talouden suunnitelman säästöt toimintamenomäärärahoihin vv. 2025-2028
Julkisen talouden suunnitelman 2025-2028 mukaan hallitus toteuttaa valtionhallinnon tuottavuusohjelman, jolla tavoitellaan yhteensä n. 390 milj. euron säästöä vuodesta 2027 alkaen. Hallitusohjelmassa päätettiin n. 240 milj. euron toimintamenosäästöstä. Lisäksi hallitus päätti kevään 2024 kehysriihen yhteydessä vähentää toimintamenoja vuosittain n. 150 milj. eurolla sekä aikaistaa aiemmin sovittua säästöä 50 milj. eurolla jo vuodelle 2025.

KEHA-keskus kirjanpitoyksikön toimintamenomäärärahat on budjetoitu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokkaan. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokan säästöt vuodelle 2025 ovat 25,2 milj. euroa, vuodelle 2026 26,8 milj. euroa ja vuodesta 2027 eteenpäin 40,8 milj. euroa. Ministeriö valmistelee hallinnonalalleen kohdistetun lisäsäästön kohdentumisen hallinnonalansa virastoille.

Hallitusohjelman mukaisesti kehyskaudella valmistellaan ja toimeenpannaan hallinnonalojen tuottavuusohjelmat. Niiden keskeisiä elementtejä ovat rakenteelliset toimet, tulojen lisääminen, digitalisaation hyödyntäminen, toimitilojen käytön tehostaminen sekä tehtävien uudelleenjärjestelyt.

KEHA-keskus kirjanpitoyksikön oman toiminnan kuluista (toimintamenot) henkilöstökulut muodostavat n. 70%. Seuraavaksi suurimmat kuluerät muodostuvat palvelujen ostoista, suurimpina tietohallinnon palvelujen ostot sekä toimitilojen vuokrista.

KEHA-keskus esittää huolensa toimintamenomäärärahoihin kohdistuvista säästöistä ja niiden aikaistumisesta jo vuodelle 2025. KEHA-keskuksen, ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimintaan on tulossa merkittäviä muutoksia vv. 2025-2026 aikana. Näiden muutosten ja uudistusten toteuttamisessa ja onnistumisessa KEHA-keskuksella on merkittävä rooli.
TE2024 uudistuksen valmistelu on käynnissä. Uudistuksen myötä nykyään KEHA-kirjanpitoyksikköön kuuluvien työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirtyy uusille

työvoimaviranomaisille 1.1.2025. TE-toimistot ja kuntakokeilut lakkaavat. Henkilöstöä siirtyy ao. tehtävien myötä TE-toimistoista, työllisyyden kuntakokeiluista, ELY-keskuksista ja KEHA-keskuksesta uusille työvoimaviranomaisille n. 4 600 htv. Valtakunnallinen vastuu työvoimapalveluiden järjestämisestä säilyy kuitenkin jatkossakin valtiolla. KEHA-keskus vastaa jatkossa mm. työvoimapalvelujen ja kotoutumispalveluiden valtakunnallisen tietovarannon, palvelualustan ja asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden kehittämisestä ja ylläpidosta. Lisäksi KEHA-keskuksen tehtävänä on seurata ja arvioida työvoimapalveluiden ja kotoutumispalveluiden tuloksellisuutta ja toimivuutta sekä tuottaa niitä koskevaa tietoa (tiedolla johtaminen). KEHA-keskus hoitaa 1.1.2025 alkaen myös työttömyysturvalain toimeenpanoon, kansainväliseen rekrytointiin, oikeudelliseen tukeen, asiakasneuvontaan ja palkkaturvaan liittyviä tehtäviä.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvien säästöjen toteuttaminen ja säästöjen aikaistaminen uhkaavat vaarantaa TE-palvelu uudistuksen läpiviennin ja uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamisen. KEHA-keskuksen toteuttamat tietojärjestelmähankkeet osaltaan uudistavat prosesseja, parantavat työmarkkinoiden kohtaantoa ja edistävät tuottavuutta. Työvoimapalvelujen johtamisen, seurannan ja kehittämisen kannalta on panostettava tiedolla johtamisen kehittämiseen ja varmistettava valtakunnallisen yhteisen tietovarannon toteuttaminen. Työllisyystavoitetta tukevien toimenpiteiden valmisteluun ja toteuttamiseen on varattava riittävästi aikaa ja resursseja, jotta uudistukset saadaan toteutettua tavoitellussa aikataulussa ja tavoitellussa laajuudessa. KEHA-keskus näkee keskeiseksi, että julkisen talouden suunnitelmissa ja vuosittaisissa valtion talousarvioissa varaudutaan siihen, että TE-palvelu uudistus ja työllisyystavoitetta tukevat toimenpiteet saadaan toteutettua suunnitellusti. TE-palvelu uudistuksessa kunnille aiheutuu merkittäviä kertaluonteisia muutoskustannuksia. Myös KEHA-keskukselle jää mm. tiloista ja leasing palveluna hankituista laitteista jäännösvuokria, joiden kattamiseen tarvitaan ja tullaan hakemaan rahoitusta tulevista lisätalousarvioista.

Samaan aikaan TE-palvelu uudistuksen kanssa KEHA-keskus on vahvasti mukana myös valtion aluehallinnon uudistamishankkeissa. Valtion aluehallinnon uudistamisen tavoitteena on sujuvoittaa lupaprosesseja ja vahvistaa yhdenmukaista lupa- ja valvontakäytäntöä alueesta riippumatta. Pääperiaatteena on monialaisuus. Ensisijaisesti tämä tarkoittaa lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien kokoamista uuteen perustettavaan monialaiseen virastoon, johon yhdistetään Valvira, Aluehallintovirastot sekä ELY-keskusten Y-vastuualueen tarkoituksenmukaiset tehtävät. ELY-keskusten puitteissa järjestetyn hallinnon osalta lähtökohtana on monialainen valtion aluehallinto, joka kootaan nykyistä vahvemmille alueille Elinvoimakeskuksiin.

Uudistuksen valmistelussa ja toteuttamisessa tulee turvata riittävät resurssit ELY-keskuksille ja KEHA-keskukselle. Jos henkilöstöön kohdistuvia leikkauksia tulee, niin uusien virastojen valmisteluun ei voida osoittaa henkilöitä tai sitten joudutaan tinkimään lakiin perustuvista palveluista.

Henkilöstökulujen ja palvelujen ostojen jälkeen toimitilojen vuokrat muodostavat kolmanneksi suurimman kuluerän oman toiminnan kuluista. Elinkustannusindeksistä johtuva vuokrien nousu oli lähes 1,83 miljoonaa euroa ELY-keskusten ja TE-toimistojen osalta. Indeksistä johtuvaa vuokrien nousua ei kompensoida valtion toimijoille pl. puolustuskiinteistöt. Tiloja on pyritty vähentämään koko ajan, mutta valtion omistamissa kiinteistöissä tiloista osin luopuminen on tehty hankalaksi, jos Senaatti kiinteistöt ei saa vapautuvalle tilalle uutta vuokralaista.

KEHA-keskus vastaa ELY-keskusten ja TE-toimistojen toimitiloista. KEHA-keskuksen toimenpiteillä on saavutettu merkittäviä toimitilasäästöjä vuodesta 2015 lähtien. Toimitilasäästöjen osalta on syytä huomioida, että toteutetuissa valtion toimitilastrategian mukaisissa toimitilahankkeissa ei juurikaan ole syntynyt säästöjä, koska perinteisen työhuonetoimiston muuttaminen moderniksi monitilaympäristöksi aiheuttaa kustannuksia ja kaikki muutostyöt ovat vuokravaikutteisia. Aikaisempi mitoitus oli 10 m2 toimistotilaa henkilötyövuotta kohti, mikä on osoittautunut väljäksi. Suunnittelussa olevissa hankkeissa mitoitus on alennettu 4-5 m2 toimistotilaa, jolloin säästöpotentiaali tulee merkittävämmäksi. Lisäksi on huomioitava, että itse hankkeiden suunnittelu vie aikaa vuoden ja toteutus 2-3 vuotta, jolloin säästöt realisoituvat vasta 2026 eteenpäin. Osassa KEHA-keskuksen hallinnoimia vuokrasopimuksia myös vuokrataso on erittäin edullinen, jolloin säästöt voivat jäädä pieneksi.

ELY-keskukset, TE-toimistot ja KEHA-keskus ovat mukana valtiovarainministeriön valtion palvelu- ja toimitilaverkkohankkeissa, joista on toteutettu Lahti ja Lappeenranta pilottikohteina. Lahden osalta kaupunki ei jatka TE-palveluiden tuottamista yhteisessä työympäristössä, vaan siirtää toiminnan omiin tiloihin. Asiakaspalvelutiloihin tehdyt investoinnit menevät osin hukkaan, koska muut tiloissa toimivat valtion viranomaiset käyttävät pääosin monikanavaista palvelua, jossa kasvokkain tapahtuva asiointi on vain yksi asiointiväylä. Palveluverkkohankkeen suunnittelu on aloitettu kuudessa uudessa maakunnassa ja niiden osalta yhteisten työympäristöjen ja asiakaspalvelun valmistuminen kestää useamman vuoden.

Siviilipalveluskeskuksen toimintaan kohdistuvat säästöt
Julkisen talouden suunnitelman mukaan Siviilipalveluskeskuksen toimintaan kohdennetaan toimintamenosäästöjen kaltainen 0,5 milj. euron säästö vuodesta 2025 alkaen. Tämä muodostaa vakavan toimintahaitan siviilipalveluksen toimeenpanolle ja lakisääteisiä tehtäviä ei pystyttäne määräajassa toteuttamaan. Tämä johtuu siitä, että viime vuosina puolustusvoimien reservistä siviilipalvelukseen/täydennyspalvelukseen hakeneiden täydennyspalvelusvelvollisten määrät ovat kasvaneet merkittävästi. Vuonna 2024 hakemusmäärä on jälleen ollut jyrkässä kasvussa.

Täydennyspalveluksen toimeenpanosta vastaa KEHA-keskukseen kuuluva Siviilipalveluskeskus. Jos 0,5 miljoonan euron säästö kohdennetaan vuoden 2025 talousarvion määrärahaan, käytettävissä olisi 4,4 milj. euroa. Tämä määräraha mahdollistaisi käytännössä vain normaalin siviilipalvelustoiminnan, eikä käytännössä lainkaan täydennyspalveluksen toimeenpanoa. Tilanteessa, jossa siviilipalveluksen lakisääteiset tehtävät (täydennyspalveluksen toimeenpano) on kasvanut ja kasvaa, olisi perusteltua mitoittaa säästötoimenpiteet vuoden 2024 määrärahatasoon (6,1 M€ - 0,5 M€), jolloin käytettävissä olisi 5,6 milj. euroa. Tällöin Siviilipalveluskeskuksella olisi mahdollisuus kouluttaa myös palvelukseen määrätyt täydennyspalvelusvelvolliset.

Siirtyneiden määrärahojen turvaaminen tärkeää
ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen omilla toimenpiteillä on vuosien saatossa saavutettu merkittäviä säästöjä toimintamenomäärärahoissa. ELY-keskukset ja KEHA-keskus tarvitsevat säästöjen kautta syntyneet siirtyneet toimintamenomäärärahat. Siirtyneiden toimintamenomäärärahojen turvaaminen on tärkeää, jotta varmistetaan kestävä henkilöstösuunnittelu ja pystytään toteuttamaan menossa olevat ja tulevat isot uudistukset.

Johanna Sommarberg
talousjohtaja, KEHA-keskus